

Silifke Kalesi 2016-2017 Yılı Kazı Çalışmaları

Ali BORAN*

Halil SÖZLÜ**

Razan AYKAÇ***

Öz

2016–2017 yılı Silifke Kalesi kazı çalışmalarında temizlik, kazı, geçici koruma ve güçlendirme çalışmaları yapılmıştır. 2016 yılında alandaki taş temizliği ardından kazı çalışmalarına başlanmış ve 2017 yılında bu alanlarda kazı devam etmiştir.

Kalenin batısında A-5/21 ve A5/23 nolu mekânlar, A-16 Askeri Mekânın kuzeyi 11, 14 - 33 no.lu, A-14 burcu kuzeydoğusu doğu – batı yönünde 1 - 12 no.lu, caminin doğusu 37 – 50 nolu, caminin batısı B10 - 22 nolu, caminin güneyi 13 - 16 nolu mekânlar 1-2 m kazılarak mekânların planı çıkarılmıştır. Caminin doğusunda I.Yol açılmış ayrıca A-13 burcu iç mekânda kazı yapılarak burcun işlevi netlik kazanmıştır.

Kazı buluntuların laboratuvarında temizlik, onarım ve envanterleme işlemleri ardından çizim ve fotoğraf çekimleri tamamlandıktan sonra etütlük ve envanterlik eserler ayrılmıştır. Ayrıca 2016 yılı kazı dönemi sonunda geçici güvenlik önlemi kapsamında; A-8, A-7 mekânları ile A-6 ve A-17 burçları ayrıca 4 nolu sarnıçta (cami kuzeyinde, camiye bitişik) ahşaplar kullanılarak ve harçsız duvar örgüsü yapılarak güçlendirme ve koruma sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kale, Kazı, Mekan, Silifke, Burç

* Ali BORAN Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, aliboran@selcuk.edu.tr

** Halil SÖZLÜ Mersin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, heaslinl@hotmail.com

*** Razan AYKAÇ İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, razan.aykac@selcuk.edu.tr

(Seleucia Castle Excavation Works Of The Year 2016 - 2017)

Ali BORAN*

Halil SÖZLÜ**

Razan AYKAÇ***

ABSTRACT

Cleaning, excavation, temporary protection and strengthening works were carried out in the Seleucia Castle excavation works of the year 2016 - 2017. Excavations began in 2016 following the stone clearing in the area and excavation continued in these areas in 2017.

Locations to west of The Castle, places A-5/21 and A5/23 numbered, 11, 14 to 33 numbered "A-16 North of The Military Space" , 1-12 numbered A-14 Donjon's North-East to the east-west direction, East of Mosque 37-50 numbered, West of Mosque B10 - 22 numbered, The plan of place was figured out by excavating places 1-2 meters of South of Mosque The 13-16 numbered points, the 1st Way was opened at East of Mosque and the in the interior place of A-13 Donjon was excavated so the function of the donjon has become clear.

After the cleaning at lab, repairing and inventorying operations of the materials found during the excavation, drawing and photographing were completed, the workable and inventory items were saved and stored. In addition, at the end of the 2016 excavation period, within temporary security precaution; A-8, A-7 places and A-6, A-17 donjon and the No. 4 cistern (its north and adjacent to the mosque) were also reinforced by using wood and protection provided by doing mortarless wall braid.

Anahtar Kelimeler: Castle, Excavation, Place, Seleucia, Donjon

* Ali BORAN Selçuk University, Faculty of Literature, Department of Art History, aliboran@selcuk.edu.tr

** Halil SÖZLÜ Mersin University, Faculty of Literature, Department of Art History, heaslinl@hotmail.com

*** Razan AYKAÇ İzmir Katip Çelebi University, Faculty of Art and Design, Department of Basic Education, razan.aykac@selcuk.edu.tr

T.C. Kültür Turizm Bakanlığı, Mersin Büyük Şehir Belediyesi ve Selçuk Üniversitesi'nin ortaklaşa yürüttüğü Silifke Kalesindeki Arkeolojik Kazı çalışmaları Prof. Dr. Ali BORAN başkanlığında yapılmaktadır. Kazı çalışmaları 2011 yılından itibaren kesintisiz olarak devam etmektedir.

Mersin ili Silifke ilçesinde bulunan Silifke Kalesi, şehrin batı tarafında 185 m yükseklikte doğu batı yönündeki ana kaya üzerine oturmuş, etrafı hendekle çevrili ve 16 burçla tahkim edilmiş olup 29.000 m2 lik bir alanı kaplamaktadır. Silifke Kalesi konum itibari ile hem ticaret yolunu denetleyen hem de limanı kontrol eden bütün yollara hakim bir noktada oldukça stratejik bir konumda yer almaktadır. Özellikle Silifke-Mut-Karaman güzergâhı ile Anamur-Silifke, Anavarza ve Yılanlı Kale savunma hattının önemli bir yapısıdır.

2011-2015 kazı neticesinde; kalenin ortasında cami, caminin etrafında ticari mekanlar, doğu-batı doğrultusunda iki cadde ve bunlara açılan sokaklar ve konutlar, galeriler, askeri yapılar, su sarnıçları ve bunlar arasına maksem sistemleri, depolar, cephanelikler ve sivil mimari yapı kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Evliya Çelebinin de bahsettiği "**Kalesi içinde Sultan Bayezit Camii vardır**" ifadesinden hareketle kalenin ortasında cami ortaya çıkarılmıştır. Böylece fetihten sonra iç kalede bir cami veya mescit yapma geleneği burada da yer almakta ve bölgenin Türklerin hâkimiyeti altında olduğu vurgulanmaktadır.

Kalenin antik çağlardan itibaren kullanıldığı, Grek, Roma, Bizans, Selçuklu, Karamanoğlu ve Osmanlı döneminin son zamanlarına kadar kale-şehir olarak hizmet verdiği kazı sonucu ortaya çıkmıştır.

Silifke Kalesi kazı çalışmaları on beş işçi, on akademisyen ve kazı temsilcisiyle gerçekleştirilmiştir (Foto. 1-2). 2016 – 2017 yılı çalışmaları; kale ve kazı alanının temizlik çalışması, kazı, güvenlik tedbirleri, geçici koruma olmak üzere dört aşama halinde yapılmıştır (Foto. 6, 16, 21).

1. AŞAMA: KAZI ÖNCESİ TEMİZLİK

Kazı alanında, surlarda, kale hendeğinde ve çevresinde, önceki yıllarda kazısı yapılan mekânlar dâhil, yaklaşık 15.000 m2'lik bir alanda temizlik çalışmaları yapılmış; yabancı otlar, çalılar ve yüzeydeki moloz taşlar temizlenmiştir (Foto. 6.). Kazısı yapılacak alanın kazı öncesi genel fotoğraf çekim işlemleri tamamlanmıştır.

2. AŞAMA: KAZI

2016 yılı kazı çalışmaları; kalenin güneydoğusunda, A-16 mekânının kuzeyinde 11, 14-33 nolu mekânlarda başlayan çalışmalarda (Foto. 2, 3, 5, 6), mekânların içi 1,5 m kazılmış ve ortaya çıkarılan bu mekânların duvar örgüleri yapılarak sağlamlaştırılmıştır (Foto.8).

A-14 burcunun kuzeydoğusunda, doğu - batı yönünde, çalışmalar devam etmiştir. A-14. K. 1 - 12 nolu mekânlar 1 m kazılarak mekânların planları belirginleşmiş ve çıkan duvarlar harçsız taş malzeme ile örülerek güçlendirilmiştir (Foto.3, 8, 13).

A-21'in doğusu (caminin doğusu) 37 nolu mekânda başlayan kazı çalışmaları 50 nolu mekânda son bulmuştur. Bu mekânlar 2 m kazılarak planları açığa çıkarılmış, mekânların duvar örgüleri yapılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmalar sonrası toplamda on dört mekân açılmıştır (Foto.3, 8, 13).

Kalenin batısında, A-12 ile A-10 nolu askeri mekânların birleştiği noktanın kuzeyinde A-5/21 ve A5/23 nolu mekânlar (Foto.2, 7, 9); caminin batısında, A21- I.Yol B-10 - 22 nolu mekânlar (Foto.2, 7, 10); caminin güneyinde 13 - 16 nolu mekânlar 1-2 m kazılarak duvar dokusu ve planı çıkarılmış, duvar örülerek güçlendirilmiştir (Foto.3, 8, 11, 12). Kazının 2016 dönemi 20.12.2016 tarihinde tamamlanmıştır.

2017 yılı kazı çalışmaları 21 Ağustosta başlamıştır.2016 yılında kazısına başlanan mekanların kazısı 2017 yılının ilk döneminde de devam edilmiştir.

A-13 Nolu Burç; yarım daire planlı burç kuzey güney yönünde 4.25 m doğu batı yönünde 4.15 m genişliktedir (Foto.3, 8, 14). Burcun içi üst örtü kısmına kadar toprakla dolmuştur. Burada yapılan çalışmalar sonunda 3.90 m kazılmış ve aşağıya doğru kademeli şekilde devam ettiği ve buranın zindan olduğu anlaşılmıştır. (Foto.4, 14, 15).

A-13 Nolu Burçun Kapı Önü Açması; Zindan olduğu kazı sonunda anlaşılan burcun kapı önünde kazı çalışması başlamış ve kapı önü ve burcun giriş kısmındaki kazılar sonunda bu bölümün orijinal dokusuna ulaşılmıştır. Çalışma esnasında çok sayıda sırlı-sırsız seramik parçaları, metal parçalar ve küp parçaları bulunmuştur.

CD I. Yolun Açması; A-14 burcu kuzeyinde, kuzey - güney doğrultuda devam eden yolun kazısına başlanmıştır (Foto. 7). Kalenin topoğrafyasına uygun olarak güneye doğru kot farkı vardır. Önceki yıllarda kazısına başlanan bu yolun güneyde 13 nolu mekâna açılmakta ve daha güneyde A-14 burcun kapısına kadar uzanmaktadır. Yol kuzey tarafında önceki yıllarda kazılmış olan meydana açılmaktadır. Yol 1.90 m genişliğinde olup 1.00 m derinliğinde kazı çalışması sonunda kuzeydeki avludan 13 nolu mekâna kadar 20.60 m uzunluğunda olduğu anlaşılmıştır. Bu yolun kenarında yer alan dört mekân açılmıştır.

CG 13 Nolu Mekân; caminin güneyinde yer alan ve 2016 kazı döneminde kısmen ortaya çıkarılan açmada 2017 yılında çalışmalar devam etmiştir (Foto.3, 12). Çalışmalar sonrası dikdörtgen mekânlar ortaya çıkarılmıştır. Bu mekânda sırlı/sırsız seramik, metal, kemik, mimari parça,opus sectila parçaları tespit edilmiştir.

CG 14 Nolu Mekân; caminin güneyinde yer alan ve 2016 kazı döneminde mekân duvarları hattı ortaya çıkarılmış, 2017 yılında çalışmalar devam etmiştir (Foto.8, 12). Çalışma sonunda batı duvarında farklı taş örgülü iki evreli olduğunu göstermektedir. Ayrıca doğu duvarında yanık izleri vardır. Kuzey duvarında, kuzeydoğu köşeye yakın bir yerde olasılıkla kuzeydeki başka bir mekâna açılan diğer bir kapı açıklığı daha vardır. Çalışmalarda seramik parçaları, metal parçalar ve mimari plastik bulunmuştur.

CG 15 Nolu Mekân; caminin güneyinde yer alan mekânda çalışmalar başlamıştır. Mekândaki kuzeyde ortaya çıkarılan duvarın doğudan batıya uzunluğu 4.24 m ortalama yüksekliği 1.00 m'dir. Doğu duvarı üzerinde, kuzeydoğu köşede yer alan bir kapı ile caminin doğusundaki 13 nolu mekâna açılmaktadır (Foto.11). Bu mekânda sırlı-sırsız seramik parçaları, metal parçalar yer almaktadır.

CG 16 Nolu Mekân; caminin güneyinde bulunan mekânda çalışmalar yapılmıştır (Foto.11, 12). Çalışma sonrası doğu duvarının güneydoğu köşesinde yer alan bir kapı ile caminin doğusundaki 1. yola açılmaktadır. Kuzey duvarında üç adet niş vardır. Ortadaki niş daha alçak kotta başlamaktadır. Zemin seviyedeki dolguda, duvardaki nişte ve temel altlarında yanık ve kül izleri rastlanılmıştır.2017 yılı kazı çalışmaları 31.11.2017 tarihinde sona ermiştir (Foto.22).

3. KAZI BULUNTULARI

Kazıda seramik, metal ve taş buluntular çıkmıştır. 2016 yılı kazılarında çok sayıda amorf niteliğinde kırık ve pek form vermeyen sırlı ve sırsız seramik malzemeler bulunmuştur (Foto.23-25). Yine XVII-XVIII yüzyıla ait üzerinde pek süslemenin olmadığı lüleler çıkmıştır (Foto.26). Korozyona uğramış tarihlendirilmesi çok zor olan bir kaç ok ucu (Foto.27) ve taş malzemedan ağırşak kazı çıkmıştır (Foto.28). Kazı buluntularının tasnif ve incelemeleri devam etmektedir.

4. AŞAMA: GÜVENLİK ÖNLEMLERİ

Kazı alanı etrafı telle koruma altına alınmış, kazı alanına giriş sağlayan kapının iki yanı ve üzeri jilet telle çevrilmiştir. Ayrıca kazı ve ören yeriyle ilgili gerekli levhalar giriş kapısına asılmıştır.

5. AŞAMA: GÜÇLENDİRME VE GEÇİCİ KORUMA

Kazısı yapılan, yapılmayan mekân ve burçların acil koruma ve güçlendirme gerekli kısımlarında ahşap direklerle desteklenerek geçici koruması yapılmıştır. Ayrıca açılan mekânlardaki duvarların gerekli yerlerde harçsız taş ile duvar örülerek sağlamlaştırılmıştır. Mekânların içinde ve dışında bulunan taşlar daha sonra restorasyonda kullanılmak üzere düzenli şekilde surların kenarına dizilmiştir (Foto. 16-20). Kazısı tamamlanan (2011- 2016) alanların üzerlerine kum torba konularak geçici koruma yapılmıştır (Foto.21).

SONUÇ

2016 – 2017 yılı kazı çalışmaları sonunda kalenin önemli bir kısmında mekânlar ortaya çıkarılmış, çıkan mekânların planı tespit edilmiş ve yıkılma tehlikesine karşı acil müdahale gerektiren yapılar ahşaplar ile desteklenmiştir. Kazı esnasında Roma, Bizans ve Osmanlı Dönemlerine ait seramik metal ve cam buluntulara ulaşılmıştır. Bu buluntular kaledeki yerleşime dair kısmi ipuçları vermekte, kalenin kronolojik dönemleme çalışmasına katkı sağlamaktadır.2018 yılında kazıya devam edilecek olup kalenin surlarında restorasyon çalışmaları 22.11.2017 başlamıştır.

2016 yılı kazı döneminde ortadaki caminin doğusunda ve batısında kazılar yapılmıştır. Kalenin doğusundaki kuzeyden A-1 mekânı ile A-2/6 mekânının doğu duvarından itibaren güney yönde, CD-8-10, 14 mekânlarının yer aldığı hizada devam ederek, CG-13, CG-16 no.lu mekânları kapsamaktadır. Dörtgen ve dikdörtgen planlı mekânların üzerleri düz dam olduğu kazıdan çıkan verilerden anlaşılmaktadır. Caminin batısındaki A-21-I.yol-B16-22 no.lu mekânlardan oluşmaktadır. Doğu, güney ve batıda yollarla çevrili yapılar, derinlemesine ve enine dikdörtgen planlıdır.

Sonuç olarak 2016 yılı kazı çalışmaları sonunda kale içi yerleşim dokusunun önemli bir bölümü daha ortaya çıkarılmış önümüzdeki yıllarda bu kale içi yerleşim dokusunun tamamının kazısı yapılmasıyla bütüncül bir değerlendirme yapılabilecektir. Böylece kazısı tamamlandığında; Osmanlı dönemi kale içi yerleşim dokusunun Akdeniz bölgesindeki önemli bir yerleşim dokusu bilim dünyasına tanıtılmış olacaktır.

FOTOĞRAFLAR

Foto. 1 - Silifke Kalesi 2011 Yılı Kazı Öncesi

Foto.2- 2016 Yılı Kazı Öncesi

Foto.3- 2016 Yılı Kazı Öncesi

Foto.4- A-13 Nolu Burç Kazı Öncesi

Foto.5- A16-K-11, 14-33 Nolu

Foto.6- A16-K-11,14-33 Nolu Mekanlar Kazı Çalışması

Foto.7- Kazı Sonrası Kalenin Batı Bölümü

Foto.8- Kazı Sonrası Kalenin Ortasındaki Cami ve Etrafındaki Mekanlar

Foto.9- A5-21 A5-23 Nolu Mekanlar-Kazı Sonrası

Foto.10- Cami Batısı B-10-22 Nolu Mekanlar-Kazı Sonrası

Foto.11- Cami Güneyi 13-16 Nolu Mekanlar-Kazı Sonrası

Foto.12- Cami Güneyi 13-16 Nolu Mekanlar-Kazı Sonrası

Foto.13- A14 Burcu 1-12 Nolu Mekanlar- Cami Doğusu 37-50 Nolu Mekanlar-Kazı Sonrası

Foto.14- A-13 Nolu Burç- Kazı Sonrası

Foto.15- A13 Nolu Burç-Kazı Sonrası

Foto.16- Kazı Sonrası sarnıcın Güçlendirme

Foto.17- Kazı Sonrası A-7 Mekanının Güçlendirme

Foto.18- Kazı Sonrası Güçlendirme Yapılan A- 15 Burcu

Foto.19- Kazı Sonrası A-8 Mekânının Güçlendirme

Foto.20- Kazı Sonrası A-6 Burcun Güçlendirme

Foto.21- Kazı Sonrası Koruma

Foto.22- Silifke Kalesi 2017 Yılı Kazı Sonrası

Foto.-23: Seramik Parçalar

Foto.-24: Seramik Parça

Foto.-25: Seramik Parça

Foto.-26: Lüle

Foto.-26: Ok Ucu

Foto.-27: Ağırşak